

gabali (20), venientibus imperatoribus dixit: A B. Sebastianus apparuit in somnis S. Lucinae cuidam Iniquis subreptionibus animos imperii vestri temporum pontifices obsident, suggerentes de Christianis falsa commenta, dicentes eos reipubl. esse adversarios; quorum orationibus ipsa respublica melioratur et crescit; qui pro imperio vestro et pro salute Romani exercitus orare non cessant. Cum hæc et talia diceret, Diocletianus ait: Tunc es Sebastianus, quem nos dudum sagittis jusseramus interfici? S. Sebastianus dixit: Ad hoc me Dominus meus Jesus Christus resuscitare dignatus est, ut conveniam et contester vos coram omni populo, injusto judicio persecutionem vestram in Christi famulos ebullisse.

88. Tunc jussit eum in hippodromo (21) palatii duci, et tam diu fustigari (22), quandiu spiritum exhalaret. Tunc tulerunt corpus ejus nocte, et in cloacam Maximam (23) miserunt dicentes: Ne forte Christiani eum sibi martyrem faciant. Tunc

(20) Ubi hi fuerint gradus *Heliogabali*, sive *Elagabali*; colligi ex Lampridio potest, qui in Antonino Heliogabalo ita scribit: *Heliogabalum in Palatino monte, juxta cedes imperatorias consecravit, eique templum fecit...., id agens ne quis Romæ deus nisi Heliogabalus coleretur.* Hujus nimirum dei sacerdos fuerat Antoninus ille.

(21) Aliqui codices, *epidromio*; quidam, *hypodromio*; alii, recte, *hippodromio*.

(22) Rabanus et alii, *fatigari*; al., *fustibus cædi*.

(23) De cloacis Urbis plane admirandis consule Baronium in Notat. ad *Martyrol.* 26 Aug.; Andream Fulvium, *Antiquitat. Roman.* lib. III, cap. 30; Plinium, lib. xxxvi, cap. 15.

(24) Brechtus et plerique codices, *in unco*. Uncum hunc esse vult Baronius, quo ac cloacam pertractum erat martyris corpus, ut fieri solitum pluribus veterum testimoniis probat. Lampridius in Commodio: *Carnifex unco trahatur, carnifex senatus more majorum unco trahatur.* Et in Heliogabalo: *Per plateas tractus est sordidissime, per cloacas ductus, et in Tiberim submissus est.* At cum impactus esset corpori uncus, qui ex unco pendeat? an uncus multiplex in uno, veluti quo e puteis profun-

dioribus quæ inciderent extrahere mos est; sicqui muro fortassis dens unus infixus? Veriorem, ne fallimur, lectionem quidam codices commonstrant, in quibus *gumpho* et *gonpho* scriptum. Legendum in *gompho*. Est γόμπος, *clavus* vel *junctura*. Ita Satius, iv Silv. de via Domitiana:

Tunc umbonibus hinc et hinc coactis,
Et crebris iter alligare gomphis,

connexis nimirum, ne distorqueantur et ab invicem divellantur, lapidibus. Tertullianus in Apolog.: *Cervices ponimus ante plumbum, et glutinum, et gomphos.* Franciscus Zephyrus Paraphrastes *maiores clavos* reddit. Eadem vox infra in S. Thyrsi martyrio. Hic ergo eminens uspiam e muro clavus, aliudve ferramentum firmandis lapidibus adhibitum videtur debere intelligi.

(25) De catacumbis vel catacumbis legi potest Baronius in notis de *Martyrol.* 3 Jan. et 20 Jan.

(26) Al., *papilione*; al., *pagone*; Sur., *pilento*; sicque legendum contendit Monachus. De *pavone*, sive *pabone*, egimus 16 Jan. ad vitam S. Marcelli cap. 5.

(27) De hac re agitur in eadem S. Marcelli Vita

LIBER DE

VITIORUM VIRTUTUMQUE CONFLICTU, AD SIMPLICIANUM.

CAPUT PRIMUM.

Apostolica vox clamat per orbem, charissime, atque in procinctu fidei positus, ne securitate torpeant, dicit: « Omnes qui pie volunt vivere in Christo Jesu, persecutionem patientur (II Tim. III, 12). » Verum quia hoc tempore Christianitas etiam in suis principibus jam religiosa est, jamque fidelibus desunt pie viventibus in Christo Jesu vin-

D cula, verbera, flagra, carceres, equulei, cruces, et si qua sunt alia diversa tormentorum genera: quomodo verum erit (dicet quis) quod per Apostolum sonuit, ut omnes pie viventes persecutionem patientur? An forte pacis tempore nemo vult pie vivere in Christo Jesu, et ideo desunt ista? Quis hoc modo vel desipiens dixerit? In hac ergo Apostoli sententia non specialis quorundam, sed

generalis omnium persecutio debet intelligi. Et quoniam sunt multi intra sinum matris Ecclesiae constituti, qui pie viventes in Christo, contumeliis afficiuntur, ac amarulentis opprobriis, injuriis, irrisionibusque lacesuntur : istane est illa generalis, inquiet, persecutio, quam Apostolus omnes pie viventes in Christo pati descripsit? Verum non istam facile dixerim : cum sint quidam in Ecclesia adeo devoti, quibus nemo pravorum audeat in faciem derogare. Alia ergo ex Apostoli verbis intelligenda est persecutio immanior et magis noxia, quam non mortalis intorquet severitas, sed vitiorum gignit adversitas. Dum enim contra humilitatem, superbia; contra Domini timorem, inanis gloria; contra veram religionem, simulatio; contra submissionem, elatio; contra fraternam dilectionem, invidia; contra charitatem, odium; contra libertatem justae correctionis, detractio; contra patientiam, ira; contra mansuetudinem, asperitas; contra humilem dilectionem, tumor; contra spiritale gaudium, saeculi tristitia; contra virtutis exercitium, torpor vel ignavia; contra firmam stabilitatem, inquieta vagatio; contra fiduciam spei, desperatio; contra mundi contemptum, cupiditas; contra Dei amorem, amor proprius; contra simplicitatem, furtum et fraus; contra veritatem, fallacia atque mendacium; contra puram frugalitatem ac parcimoniam, ventris ingluvies; contra moderatum mœrorem, inepta lætitia; contra discretam taciturnitatem, multiloquium; contra illibatam castitatem, carnis immunditia atque luxuria; contra cordis munditiam, spiritalis fornicatio; contra amorem patriæ cœlestis, appetitus hujus saeculi opponens, semet emergit; hæc (inquam) cum virtutibus obsistere conantur, quid aliud nobis insinuant, quam quod crudelis adversus conglobatas virtutum acies pie viventium persecutio desæviat? O quam durus, o quam amarus est congressus superbiæ! quæ angelos de cœlo ejecit (*Isa. xiv, 12-14*), hominem paradiso eliminavit (*Gen. iii, 5, 6, 23*), cujus exercitus atque armorum conflictus vitia sunt, quæ breviter comprehensa tetigimus. Sed videamus quemadmodum castra cœli et inferni dimicent, arma Christi et diaboli decertent.

CAPUT II.

Primum superbia tibi dicit :

Certe multis, imo pene omnibus : Melior es, verbo, scientia, honoribus et divitiis, et cuncta tibi carnalia et spiritalia suppetunt charismata : cunctos ergo despice, omnibus temetipsum superiorem ostende.

Humilitas ex adverso respondet :

Memento quia terra es (*Gen. iii, 19*), quia putredo et vermis es (*Job xxv, 6*), quia et si aliquid es, nisi tantum te humilies, quantum magnus es (*Eccli. iii, 20*), perdis omnino quod es. Nunquid tu altior quam primus angelus (*Eczech. xxviii, 12-16*)? Nunquid tu splendidior in terra quam Lucifer in cœlo

(*Isa. xiv, 12*)? Quod si ille de tanta sublimitate per superbiam cecidit, quomodo tu ad cœlestem celsitudinem superbiendo de imis conscendes? qui quandiu hic vivis, ea conditione teneris, de qua per Sapientem dicitur : « Corruptibile enim corpus aggravat animam, et onerat terrena inhabitatio mentem multa cogitantem (*Sap. ix, 15*). » Quam densissimis putamus in terra superbiæ tenebris lutum nostrum involvi (*Isa. lxiv, 8*), si potuit in cœlo stella, quæ mane oriebatur, lucis suæ globos amittere (*Isa. xiv, 12*)? Audi ergo potius lucem veritatis dicentem : « Qui sequitur me, non ambulat in tenebris, sed habebit lumen vitæ (*Joan. viii, 12*). » In quo autem ipsa esset sequenda, alibi præmonuit, dicens : « Discite a me, quia mitis sum et humilis corde, et invenietis requiem animabus vestris (*Matth. xi, 29*). » Audi, tumor superbiæ: audi adhuc dicentem humilitatis magistrum : « Omnis qui se exaltat, humiliabitur; et qui se humiliat, exaltabitur (*Luc. xiv, 11*); » et iterum : « Super quem requiescit spiritus meus, nisi super humilem et quietum et trementem sermones meos (*Isa. lxvi, 2*)? » Audi quid etiam de illa veritatis luce dicat Apostolus, qui te ad eam sectandam invitat. Ait enim : « Qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo : sed semetipsum exinanivit, formam servi accipiens, in similitudinem hominum factus, et specie repertus ut homo. Humiliavit semetipsum, factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis (*Philipp. ii, 6-8*). » Si igitur tanta humilitate se deprimit divina majestas, superbiere in aliquo non debet humana infirmitas.

CAPUT III.

Inanis gloria dicit :

Age bonum quod vales; ostende cunctis bonum quod agis ut bonus a cunctis dicaris, ut sanctus ac venerabilis ab omnibus prædiceris, ut tanquam Dei electus noscaris; ut nemo te contemnat, nemo te despiciat : sed universi debitum tibi honorem persolvant.

Timor Domini respondet :

Si boni aliquid agis, non pro transitoriis, sed pro æternis id honoribus age. Occulta quod agis, in quantum vales : quod si ex toto non vales, sit in animo occultandi voluntas, et tunc non tibi imputabitur de ostentatione ulla iniquitas. Nam crimen esse non poterit, aliquando manifestari quod semper vis celatum haberi. Sic denique duas Redemptoris sententias sibi quasi contrarias videberis adimplere, quibus dicitur : « Faciente te eleemosynam, nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua : sed sit eleemosyna tua in abscondito : et Pater tuus, qui videt in abscondito, reddet tibi (*Matth. vi, 3, 4*); » et : « Videant vestra bona opera, et glorificent Patrem vestrum qui in cœlis est (*Matth. v, 16*). » Cave prorsus ne tibi sententia illa conveniat, qua de hypocritis dicitur : « Omnia opera sua faciunt ut beatificentur ab hominibus.

Amen dico vobis, receperunt mercedem suam A (Matth. xxiii, 5; vi, 16); » hoc est, laudes tantum ab hominibus quas amaverunt. Attende ergo tibi in omnibus quæ agis, ne cenodoxiæ elatione pulsatus, cum his qui etiam de miraculorum signis gloriabantur, audias: « Videbam Satanam sicut fulgur de cælo cadentem (Luc. x, 18); » sed time, nam scriptum est: Timor Domini gloria et gloriatio, lætitia et corona exultationis. Timor Domini delectabit cor, et dabit lætitiā et gaudium, et longitudinem dierum. « Timenti Dominum bene erit in extremis: et in die defunctionis suæ benedicetur (Eccli 1, 13). » Et infra: « Radix sapientiæ timere Dominum, et rami illius longitudo dierum (Ibid. 25). »

CAPUT IV.

Simulatio suggerit:

Quia in abscondito nihil boni facis, ne a cunctis cognitus detesteris, finge te foris, quod intus esse non appetis.

Religio ex adverso respondet:

Nequaquam omnino id agas, sed magis satage bonus fieri, quod non es. Nam probum ostendere te hominibus quod non es, quid aliud quam damnatio est? Memor esto utique quod dicitur: « Væ vobis, Scribæ et Pharisei hypocritæ, qui mundatis quod deforis est calicis et paropsidis, istus autem pleni estis rapina et immunditia. Phariseæ cæce, munda prius quod intus est calicis et paropsidis, ut fiat et id quod deforis est mundum (Matth. xxiii, 25, 26). » Itemque illud quod inculcando repetitur: « Væ vobis Scribæ et Pharisei hypocritæ, quia similes estis sepulcris dealbatis, quæ foris quidem apparent hominibus speciosa, intus vero plena sunt ossibus mortuorum, et omni spurcitia: sic et vos foris quidem paretis hominibus justis, intus autem pleni estis hypocrisi et iniquitate (Ibid. 27, 28). » Necnon et illud quod de talibus scriptum legitur: « Veniunt ad vos in vestimentis ovium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces (Matth. vii, 15). »

CAPUT V.

Elatio objicit:

Qualis es tu, ut prioribus obtemperes, deterioribus famulatum exhibeas? Te magis quam illos decet imperare: nam illi nec ingenio, nec industria, aut viribus tibi cœquari possunt. Obtempera igitur imperio Dei, et non sit tibi ulterius cura de aliquo.

Beata autem submissio respondet:

Si Dei recte obtemperandum est imperio, humano subdi necesse est magisterio. Christus namque Dominus dicit: « Qui vos audit, me audit; et qui vos spernit, me spernit: qui autem me spernit, spernit eum qui me misit (Luc. x, 16). » Verum ita fieri (inquier) oportet, sed si talis qui imperat esset, qualis esse deberet per quem Deus imperet, cum vero talis non sit, igitur non debetur ei obedientia. Cæterum Apo-

stolus econtra ait: « Non est potestas, nisi a Deo; quæ autem sunt, a Deo ordinatæ sunt. Itaque qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit (Rom. xiii, 1, 2). » Quare cum ordinatio hæc divino sit jure constituta, non est humanis obscuranda commentis. Quales ergo esse debeant hi qui imperant, non est a subditis discutiendum. Sequitur enim idem Apostolus: « Qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt (Ibid. 2). » Et quidem primis Ecclesiæ pastoribus ipse Dominus dicit: « Scitis quia reges gentium dominantur eorum, et qui potestatem exercent inter eos, benefici vocantur: vos autem non sic, sed qui in vobis est major, erit omnium servus: sicut Filius hominis non venit ministrari, sed ministrare, et animam suam dare pro multis in redemptionem (Matth. xx, 23-28; Luc, xxii, 25, 26). » Denique quia non omnes tales futuros esse expressit, ideo subjectorum omnium personas in discipulis assumens, præmonuit dicens: « Super cathedram Moysi sederunt Scribæ et Pharisei, omnia quæcunque dixerint vobis, servate et facite: quæ autem faciunt nolite facere. Imponunt enim in humeros hominum onera gravia et importabilia, digito autem suo nolunt ea movere (Matth. xxiii, 2-4). »

CAPUT VI.

Item invidia dicit:

In quo illo vel isto minor es? cur ergo eis vel æqualis vel superior non es? Quanta vales quæ ipsi non valent? Non ergo tibi aut superiores, aut etiam æquales esse debent.

Verum dilectio fraterna respondet:

Si cæteros, o homo, virtutibus antecellere te existimas, tutius in infimo quam in summo loco temetipsum servabis. Semper enim de alto pejor fit ruina. Quod si tibi, ut asseris, quidam superiores, alii æquales sunt, quid te lædit? quid te nocet? Cave prorsus, ne dum aliis locum celsitudinis invides, illum imiteris de quo scriptum est: « Invidia diaboli mors introiit in orbem terrarum (Sap. ii, 24). » Imitantur autem illum qui ex parte ejus sunt.

CAPUT VII.

Odium dicit:

Absit ut tu illum diligas, quem in omnibus contrarium habes, qui tibi derogat, qui tibi insultat, qui te injuriis exacerbat, qui tibi peccata tua impropertat, qui te dictis, operibus atque honoribus semper præire festinat. Nisi enim tibi invideret, nequaquam se tibi ita præferret.

Sed sincera charitas respondet:

Nunquid quia hæc quæ narras, odio habenda sunt in homine, propterea non est amanda Dei imago in homine? Imo Christus, qui in cruce positus inimicos suos dilexit, et pro eis oravit (Luc. xxiii, 34), ante crucis tormentum discipulos admonuit, dicens: « Diligite inimicos vestros benefacite his qui vos oderunt, et orate pro persequentibus et calumnian-

tibus vos : ut sitis filii Patris vestri, qui in cœlis est (*Matth. v, 44, 45*). » Quod ante et per Salomonem dictum fuerat, sic enim legitur : « Si esurit inimicus tuus, ciba illum : si sitit, da bibere ei; hoc enim faciens, carbones ignis accumulabis super caput ejus, et Dominus retribuet tibi bona (*Prov. xxv, 21, 22*). » Huic sententiæ Apostolus ex spiritu Christi, cujus sensum habebat (*I Cor. ii, 16*), subjungit dicens : « Noli vinci a malo, sed vince in bono malum (*Rom. xii, 21*). » Quod contra de his qui fratres odisse noscuntur, per Joannem dicitur : « Qui odit fratrem suum, homicida est. Et scitis quod omnis homicida non habet vitam æternam in se manentem (*I Joan. iii, 15*). » Et rursum : « Qui odit fratrem suum, in tenebris est, et in tenebris ambulat, et nescit quo eat, quoniam tenebræ obcæverunt oculos ejus (*I Joan. ii, 11*). » At, inquis, sufficit mihi quod amantes me diligo. Sed Dominus contra ait : « Si diligitis eos qui vos diligunt, quam mercedem habebitis ? Nonne et publicani hoc faciunt (*Matth. v, 46*) ? » Quid tu, homo, ad hoc iterum objicere vales ? Certe « Qui odit fratrem suum, manet in morte (*I Joan. iii, 14*), » et qui diligit, in Deo manet, et Deus in eo (*I Joan. iv, 15, 16*). « Omnem ergo amaritudinem fellis evome, et quoquo pacto valueris, charitatis dulcedinem sume. Nihil enim illa suavius, nihil in vita beatius, sicut scriptum est : « Odium suscitabit contentionem ; omnes autem non contententes operiet amicitia (*Prov. x, 12*). » Imo et Deo nos illa conformare contendit ; ideo Joannes evangelista hoc affirmans ait : « Deus charitas est (*I Joan. iv, 7*). » Et egregius prædicator Paulus : « Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis (*Rom. v, 5*). » Unde nec immerito charitas delictorum facinora tegere dicitur, sicut scriptum est : « Universa delicta operit charitas (*I Petr. iv, 8*). »

CAPUT VIII.

Detractio dicit :

Quis potest sustinere, quis silentio tegere, quanta iste vel ille prava committit, nisi forte qui consentit ?

At justa correptio respondet :

Nec tacenda sunt mala proximi, nec consentiendæ : sed charitate fraterna proximus in faciem redarguendus est, non autem clanculum detrahendus. Quod si a quopiam objicitur, idcirco se fratrem coram oculis increpare nolle, ne exasperatus non solum non proficiat, sed magis ex correptione scandalum sumat, occurrit Scriptura divina, et versa vice magis detractionem scandalum esse denuntiat, dicens : « Sedens adversus fratrem tuum detrahebas, et adversus filium matris tuæ ponebas scandalum (*Psal. xlix, 20*). » Magis enim scandalum sumit qui sibi detrahentem intelligit, quam qui se corripientem cernit. Et quia nonnunquam delinquentium errata, ut aptiori tempore corrigantur, silentio tegenda sunt, propterea subjungitur : « Hæc fecisti, et tacui (*Ibid. 21*). » Denique ne ex hoc dis-

creto silentio detractores sibi applaudent, qui dum semper occulte derogare malunt, numquam in apertam correctionem prosiliunt, adhuc subinfertur : « Existimasti iniquitatem quod ero tui similis (*Ibid.*). » Ac si diceret : Iniquitas est cogitare, ut detractori similis appaream, sed ad tempus reticens, locum correptioni aptum expecto. Unde et protinus subdit : « Arguam te, et statuam contra faciem tuam peccata tua (*Ibid.*), » veluti diceret : Non in occulto, ut est tua consuetudo, sed in aperto, ut est mea sollicitudo, aptum corripiendi tempus exspectans, peccatorem arguam, et ejus delicta contra faciem illius statuam. At inquis : Non odi, sed amo quem ita in abscondito dijudicans reprehendo. Sed respondet : Imo magis hunc odis, et non diligis : unde detrahis, et non corripis. Quam sit autem detestanda detractio proximi, plerisque in locis eloquia divina testantur. Unde est illud : « Detrahentem adversus proximum suum occulte, hunc persequeris (*Psal. c, 5*) ; » et illud : « Qui detrahit fratri, detrahit et legi (*Jac. iv, 11*) ; » necnon et illud apostoli Pauli : « Quod si invicem mordetis et comeditis, videte ne ab invicem consumamini (*Galat. v, 15*). »

CAPUT IX.

Ira dicit :

Quæ contra te aguntur, talia sunt, ut æquanimiter profecto ferri non possint, imo patienter hæc tolerare peccatum est ; et si non eis cum magna exasperatione resistitur, contra te deinceps sine mensura cumulabuntur.

Patientia respondet :

Si passio Redemptoris ad memoriam reducatur, nihil tam durum, quod non æquo animo toleretur. Christus namque (ut ait Petrus) « passus est pro nobis, relinquens nobis exemplum, ut sequamur vestigia ejus (*I Pet. ii, 21*). » Ipse etiam Dominus nobis dixit : « Si patrem familias Beelzebub vocaverunt, quanto magis domesticos ejus (*Matth. x, 25*) ? » Et alio in loco : « Si me persecuti sunt, et vos persequentur (*Joan. xv, 20*). » Sed quanta sunt in comparatione passionum illius, quæ patimur ? Ille enim opprobria, irrisiones, contumelias, alapas, sputa, flagella, spineam coronam, crucemque sustinuit (*Joan. xviii, xix*) ; et nos miseri (ad nostram dico confusionem) uno sermone fatigamur, uno verbo dejicimur, nec perpendimus id quod dicitur : « Si commortui sumus, et convivemus : si sustinemus, et conregnabimus (*II Tim. ii, 11, 12*). » Quapropter retundendi sunt iræ stimuli, et ejus metuenda damnatio est. Unde scriptum legimus : « Quia omnis qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio : qui autem dixerit fratri suo *raca*, reus erit concilio : qui autem dixerit *fatue*, reus erit gehennæ ignis (*Matth. v, 22*). » Ibi tamen innuitur remedium, cum subinfertur : « Si offers munus tuum ad altare, et ibi recordatus fueris quod frater tuus habet aliquid adversum te, relinque ibi munus tuum ante

altare, et vade prius reconciliari fratri tuo, et tunc A veniens offeres munus tuum (*Ibid.* 23, 24). » Ac si aperte diceretur : Nec in corde tacitam precem effundas, nisi prius offensum proximum satisfaciendo ad lenitatis mansuetudinem perducas. Munus enim nostrum, est oratio nostra ; altare vero nostrum, est cor. Ille autem qui hoc facere (quoties inter duos ira sine causa fuerit excitata) studuerit, præmissam damnationem nequaquam incurret. Sed sunt multi, qui petenti sibi veniam delicta non remittunt. Contra quos illa Domini sententia venit, qua dicitur : « Si non remiseritis unusquisque fratri suo de cordibus vestris, nec Pater vester cœlestis remittet vobis peccata vestra (*Matth.* xviii, 35). » Plura sunt, inquis, quæ in me commisit, me sæpius offendit : et quia sine causa plurimis juvenior lacessit injuriis, tot ei remittere culpas mihi non convenit. Ad hæc non ego sed Dominus respondet. Nam cum Petrus ad eum diceret : « Quoties peccabit in me frater meus, et dimittam illi ? usque septies ? et Dominus ad eum : Non dico tibi usque septies, sed usque septuagies septies (*Ibid.* 21, 22). » Quam multi autem sunt qui suas injurias, tarde relaxant, Dei vero citius indulgent ? fitque nonnunquam, ut occasione Domini injurias vindicandi, suas ulciscantur irati. Quid denique de illis dicendum est, qui adeo iracundiæ obcæcantur fervore, ut usque ad verba prorumpant maledictionis, nisi quod Apostolus ait : « Neque maledici neque rapaces regnum Dei possidebunt (*I Cor.* vi, 10) ? » Quod Jacobus quoque apostolus exaggerando detestatur, dicens : « Linguam C nullus hominum domare potest : inquietum malum, plena veneno mortifero. In ipsa benedicimus Deum et Patrem : et in ipsa maledicimus homines, qui ad imaginem et similitudinem Dei facti sunt. Ex eodem ore procedit benedictio et maledictio. Non oportet, fratres mei, hæc ita fieri. Nunquid fons de eodem foramine emanat dulce et amarum (*Jac.* xiii, 8-10) ? » Hac de causa alibi etiam dicitur : « Mors et vita in manu linguæ (*Prov.* xviii, 21). »

CAPUT X.

Asperitas dicit :

Numquidnam stultis hominibus istis, et insensatis perinde ac brutis animalibus lenia verba, et non potius asperrima, dum delinquant, objicienda sunt, ut dignitatem tuam revereri discant ?

Sed mansuetudo respondet :

Non tua in hujusmodi persuasio, sed apostoli Pauli sequenda est præceptio, qui de hoc dilectum discipulum admonuit, dicens : « Senioresem ne increpaveris, sed exhortare ut patrem, juniores ut fratres, anus ut matres, adolescentulas ut sorores in omni castitate (*I Tim.* v, 1, 2). » Et rursum : « Servum, inquit, Domini non oportet litigare, sed mansuetum esse ad omnes, aptum ad docendum, patientem, modeste corrigentem eos qui diversa sentium (*II Tim.* ii, 24, 25). » Rursumque : « Argue,

hortare, increpa in omni longanimitate et doctrina (*II Tim.* iv, 2). » Quod videlicet asperitatis malum perniciosum est, subditis nocet, minusque proficit : imo sæpius contingit, ut etiam charitatis correptionem exacerbati spernant, et contra salutaria verba despectionis emittant jacula. Quod per Sapientem cavetur dum dicit : « Qui arguit derisorem, ipse sibi facit injuriam (*Prov.* ix, 11). » Econtra vero de illo qui per increpationem proficit, dicit : « Argue sapientem, et diliget te (*Ibid.*). » Idcirco scriptum est : « Fili, in mansuetudine tua honora animam tuam (*Eccli.* x, 31) ; » et Apostolus inquit : « Si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui spirituales estis, instruite hujusmodi in spiritu lenitatis (*Galat.* vi, 1), » et idem apostolus episcopos docens ait : « Ut ostendant se mansuetos ad omnes (*II Tim.* ii, 24). »

CAPUT XI.

Tumor dicit :

Testem habes Deum in cœlis, non tibi sit curæ quid de te suspicentur homines in terris.

Sed humilis dejectio respondet :

Non est danda occasio detrahendi, non susurrandi suspicio : sed si adsunt, detractoribus tua facta ut corrigantur manifestanda : aut certe si desunt, humili protestatione dissimulanda sunt. Quoniam Apostolus admonet, nullam occasionem dare adversario maledicti gratia (*I Tim.* v, 14). Quod etiam in illis detestatus est, qui Christiano nomine censiti, in idolio recumbebant, et quanquam ipsi idolum pro nihilo ducentes, immolata quasi innoxios cibos sumerent, infirmas tamen fratrum conscientias per hoc factum ad nefandos idolorum ritus trahebant (*I Cor.* viii, 10). Idcirco inquit : « Sine offensione estote Judæis et gentibus, et Ecclesiæ Dei (*I Cor.* x, 32). »

CAPUT XII.

Tristitia dicit :

Quid habes unde gaudeas, cum tanta male a proximo sustineas ? Perpende quo animi mœrore omnes intuendi sint, qui in tanto contra te amaritudinis felle versantur.

Sed spirituale gaudium respondet :

D Geminam esse tristitiam novi, imo duas cordis tristitias expertus sum : unam scilicet quæ salutem operatur (*II Cor.* vii, 10), alteram vero quæ machinatur perniciem : unam quæ ad poenitentiam trahit, alteram quæ ad desperationem perducit. Tu quidem unam ex illis dignoscere videris, sed illam quæ mortem omnino operatur. Non est igitur in his quæ suades contristandum, sed econtra magis gaudendum in his quæ necdum intelligis. Unde et Dominus perennis dator gaudii dixit : « Cum persecuti vos fuerint homines, et dixerint omne malum adversum vos, mentientes propter me, gaudete in illa die et exultate : ecce enim merces vestra multa est in cœlis (*Matth.* v, 12). » Memento quia apostoli,

nostræ religionis culmina, ibant gaudentes a conspectu concilii, quoniam digni habiti sunt pro nomine Jesu contumeliam pati (*Act. v, 41*). Nullus ergo in afflictionibus mœroris locus esse debet, cum eis tanta ætitiæ exuberantia succedat.

CAPUT XIII.

Torpor vel ignavia dicit :

Continuæ lectioni ac diuturno Scripturarum studio semper insistis ? Oculorum ophthalmiam vel lippitudinem incurres. Si indesinenter lacrymas fundis, ipsum etiam oculorum lumen amittes. Si, protelatis vigiliis, psalmorum pensum persolvis, capitis insaniam incidēs. Si quotidiano labore te conficis, ad opus spiritale quando consurges ?

Sed industria indefessaque virtus respondet :

Quid tibi, o homo, ad bona perficienda tam longa temporum proponis spatia (*Jac. iv, 13*) ? Nunquid scis si crastina vivas die ? imo etiam si vel unam in hac vita peragas horam ? An forte mente excidit quod Salvator in Evangelio dicit : « Vigilate, quia nescitis diem neque horam (*Matth. xxv, 13*) ? » Quapropter discute torporis inertiam, semperque memento quia regnum cœlorum non tepidi, non molles, non desides, sed violenti, vimque facientes, ut inquit Salvator, diripiunt illud (*Matth. xi, 12*).

CAPUT XIV.

Evagatio inquieta dicit :

Si Deum esse ubique credis, cur unum singulariter locum, quò tanta mala perpetrantur, custodis, et non potius ad alia transis ?

Stabilitas vero respondet :

Si ita est, ut asseris, quia ubique esse Deum fateris, ergo nec iste locus deserendus est, quem fugere appetis : quia et in ipso Deus est. Verum, inquires, meliorem inquiri, meliorem invenio. Sed respondeo : Nunquid meliorem, aut saltem qualem diabolus et angelus ejus atque homo perdidit, invenies locum ? Memor esto itaque quia primus angelus de cœlo corruit (sic namque scriptum legitur (*Luc. x, 18*) : « Videbam Satanam sicut fulgur de cœlo cadentem, » et primus homo de paradiso expulsus ad ærumnam hujus sæculi devenit (*Gen. iii, 24*). Attende quia Lot exercitio malorum probatus, inter Sodomitas sanctus fuit (*Genes. xix, 10*) : in monte vero securitate torpens, inebriatus cum filiabus peccavit (*Ibid. 32-35*). Hoc vagationis tædium adhuc alteram speciem addit, dum quosdam etiam in suo exercitio perseverantes a spiritualibus retrahit, vel terrenis negotiis implicat, vel rebus vilissimis satagit occupare : contra dictum Apostoli agens, qui ait : « Nemo militans Deo, implicat se negotiis sæcularibus, ut ei placeat, cui se probavit (*II Tim. ii, 4*), » et rursum : « Sine intermissione orate, in omnibus gratias agite (*I Thess. v, 17, 18*). »

CAPUT XV.

Desperatio dicit :

Quæ et quanta in Deum et in animam tuam

A commisisti, quam gravia crimina, quam innumera delicta, et in melius nec jam vitam mutasti, nec conversationem utiliter hactenus correxisti. Ecce enim, ut cernis, mala semper consuetudine obligatus teneris. Conaris exurgere, sed peccatorum pondere prægravatus relaberis. Quid ergo tibi agendum, quando de præteritis certa damnatio imminet, de præsentibus emendatio nulla succurrit, nisi ut non omittas temporalium rerum voluptates, dum futuri sæculi promissione consequi retardaris ?

Sed spei fiducia respondet :

Si de capitalibus delictis agitur : ecce David adulterio simul et homicidio reus, de inferni faucibus Domini misericordia describitur liberatus (*II Reg. xii, 13*). Ecce impudentissimus Manasses, peccatorum omnium impurissimus ac sordidissimus, per poenitentiam de morte ad vitam rediit (*II Paral. xxxiii, 12*). Ecce mulier in civitate peccatrix, innumeris peccatorum cordibus inquinata, ad pietatis fontem anxia currens, Dominique vestigia lacrymis rigans, capillis detergens, deosculansque et unguento perungens, ablui tota meruit (*Luc. vii, 37, 38*). Denique audivit : « Remittuntur tibi peccata (*Ibid. 48*) ; » et : « Fides tua te salvam fecit, vade in pace (*Ibid. 50*). » Ecce Petrus negationis tria vinculis astrictus, amarissimis lacrymis nodos prolapsionis suæ resolvit (*Luc. xxii, 62*). Ecce seditione simul et fraterni effusione sanguinis latro mortis damnationis obnoxius, uno temporis momento, unaque confessionis voce, de cruce ad paradysum transiit. Denique dictum est ei : « Hodie mecum eris in paradiso (*Luc. xxiii, 43*). » Pulcherrimum profecto affectandæ conversionis exemplum. Nam tam cito latro in via relaxatur, ut uberior appareat gratia, quam precatio. Ecce Saulus Ecclesiam Dei persequens, multos pro nomine Christi perimens, et madidus pene totus sanctorum martyrum cruore, Domini tandem voce conversus, apostolus factus est, et vas electionis nuncupatus (*Act. ix, 15*). Ubi ergo tot tantaque exempla præcedunt, non dent locum desperationi mala colloquia, cum et jam scriptum sit : « Cum conversus fuerit peccator ab iniquitate sua, et fecerit iudicium et justitiam, in ipsis ipse vivet (*Ezech. xxxiii, 11*). » Et in alio loco : « Nunquid voluntate velim mortem iniqui, dicit Adonai, quantum ut convertatur ille a via sua mala, et vivat (*Ezech. xviii, 23*) ? » De conversatione vero in melius nequaquam mutata quid aliud respondeam, nisi ut quod heri quisque non egit, hodie agat ? Nec conversionem differat de die in diem, dum nescit si vel unam correctionis habeat diem : semperque pro muneribus desuper acceptis, pravæ consuetudini resistens, dicat mane vesperi : « Ecce nunc cœpi, hæc commutatio dexteræ Excelsi (*Psal. lxxvi, 11*). »

CAPUT XVI

Cupiditas dicit :

Certe sine culpa es quod quædam habenda con-

cupiscis quia non multiplicare appetis, sed egere A
pertimescis : et quod male alius retinet, ipse melius
expendis.

Sed mundi contemptus respondet :

Ista læta hujus sæculi a nemine sine periculo vel
offensione procurantur : quia quanto quisque plus
habet, tanto amplius habere concupiscit : fitque ut
modum habendi invenire nequeat, dum innumeris
hujus sæculi curis deservire festinat. Ut enim ait
Scriptura : Diligens argentum non implebitur ar-
gento (*Eccle. v, 9*). Hæc nimirum habendi cupiditas
semper bibens, et semper sitiens, nunquam desi-
derium suum implens, quam sit detestanda, Pau-
lus apostolus indicat, dicens : « Et avaritia, quæ
est simulacrorum servitus (*Coloss. iii, 5*). » Quæ
quam sit animæ noxia, salutique contraria, idem
Apostolus exponens ait : « Qui volunt divites fieri,
incidunt in tentationem et laqueum, et desideria
multa inutilia et nocua, quæ demergunt homines
in exitium et interitum (*I Tim. vi, 9*). » Quam sit
vero detestandus avarus, ipse Sapiens denuntiat cum
dicit : « Avaro quidem nihil iniquius (*Eccli. x, 9*). »
Quam sit item noxia divitiarum accumulatio, acer-
vatioque, sanctus Jacobus aperit, dicens : « Agite
nunc, divites, plorate, ululantes in miseriis vestris
quæ advenient vobis. Divitiæ vestræ putrefactæ sunt,
et vestimenta vestra a tineis comesta sunt. Aurum
et argentum vestrum æruginem traxit, et ærugo
eorum in testimonium vobis erit, et manducabit
carnes vestras sicut ignis (*Jac. v, 1-3*). » Sed nec
Redemptor noster præterire silentio voluit hujus
exsecrabilis cupiditatis malum, quod quam sit exi-
tiale, explicat dum ait : « Quam difficile qui pecu-
nias habent, in regnum Dei introibunt (*Marc. x,
23*) ! » Et alibi : « Facilius est camelum per fora-
men acus transire, quam divitem intrare in regnum
cælorum (*Matth. xix, 24*). » Si igitur sæcularium
rerum cupiditas adeo periculosa proponitur omni-
bus, quanto magis illis qui de sorte Domini sunt,
qui sæculo renuntiarunt, qui habitu et conversa-
tione jam sæculares esse desierunt, exitialis erit ?
Huc specialiter Redemptoris tendunt verba, ut
perniciosus destruat avaritiæ morbus, quibus ait :
« Nolite solliciti esse animæ vestræ quid mandu-
cetis, neque corpori quid induamini. Hæc enim
omnia gentes mundi quærunt (*Luc. xii, 22*) ; » et
alibi subjungit : « Quærite autem primum regnum
Dei, et justitiam ejus : et hæc omnia adjicientur
vobis (*Matth. vi, 33*). » O quam beata, o quam se-
cura, o quam amplectenda sententia ! Nullus enim
in hac vita ita securus est, ut ille qui nihil præter
Christum appetens, ipsum possidet. Cuncta namque
quæ homini necessaria æstimantur, sub hac pos-
sessione ipse probatur habere, sicut Paulus ditis-
simus pauper dicebat : « Tanquam nihil habentes,
et omnia possidentes (*II Cor. vi, 10*). » Omnia,
inquit, hoc est non superflua utique, sed vitæ hu-
manæ necessaria, ipso confirmante ac explicante
alibi, dum dicit : « Habentes alimenta, et quibus

tegamur, his contenti simus (*I Tim. vi, 8*). » Sed
forte dices : Ideo iis qui in sortem Domini vocati
sunt, plura habere contingit, ut melius ab ipsis
quam a popularibus, erogetur Christi pauperibus.
Et iis ego consentio, sed prælatis, non autem sub-
jectis, quos maxime illud mulieris Lot exemplum
docuit, quæ dum post tergum a Sodomis exiens
respexit, in statuam salis conversa, spiritum effla-
vit (*Gen. xix*). Unde et Christus tale quid præca-
vendum denuntiat, dicens : « Nemo mittens manum
suam ad aratrum, et respiciens retro, aptus est
regno Dei (*Luc. ix, 62*). » Hinc Petrus ait : « Me-
lius erat illis non cognoscere viam justitiæ, quam
post agnitionem retrorsum converti ab eo quod
traditum est illis sancto mandato (*II Petr. ii, 21*). »
B « Contingit enim eis illud veri proverbii : Canis rever-
sus ad vomitum suum, et sus lota in volutabro luti
(*Ibid. 22*). » Qui nimirum avaritiæ morbus nunquam
melius compescitur, nisi cum dies mortis sine inter-
missione meditatur, cum qualis post modicum in
sepulcro futurus sit homo considerat. Hoc certe
fixum manebat in illius memoria qui dicebat : Ho-
mo putredo, et filius hominis vermis (*Job xxv, 6*).
Hæc ab illius corde non recedebant, qui docebat :
« In omnibus sermonibus tuis memorare novissima
tua, et in sæculum non peccabis (*Eccli. vii, 40*). »
Quid tunc, rogo, quid tunc divitiæ coacervatæ prode-
runt (*Ibid. v, 10 ; Eccle. v, 10*) ? Audi quid S. Job
de iis dicat : « Nudus egressus sum de utero matris
meæ, nudus et revertar illuc (*Job i, 21*). » Audi
quid et Apostolus : « Nihil intulimus in hunc mun-
dum, sed nec auferre quid possumus (*I Tim. vi, 7*). »

CAPUT XVII.

Amor sui dicit :

Si ea quæ possides indigentibus tribuis, unde te
tibi que subjectos absque penuria vel cum dignitate
alere valebis ?

Sed amor Dei respondet :

Si apostoli modum in hac parte tenueris, utrum-
que perficere valebis. Hinc enim idem ipse ad Co-
rinthios ait : « Si voluntas prompta est, secundum
id quod habet, accepta est, non secundum id quod
non habet. Non enim ut aliis sit remissio, vobis
autem tribulatio. sed ex æqualitate. In præsentem
tempore vestra abundantia illorum inopiam suppleat,
ut et illorum abundantia vestræ inopiæ sit supple-
mentum, ut fiat æqualitas ; sicut scriptum est :
Qui multum, non abundavit, et qui modicum, non
minoravit (*II Cor. viii, 15*). » Hinc et Tobias
justus prolem dilectam admonet, dicens : « Quem-
admodum tibi fuerit, secundum multitudinem fac
ex eis eleemosynam : si paucum tibi fuerit, juxta
paucum ne timeas facere eleemosynam (*Tob. iv,
8, 9*). » Hinc quoque incarnata veritas docet : « Ve-
rumtamen quod superest, date eleemosynam, et
ecce omnia munda sunt vobis (*Luc. xi, 41*). » Audi
quoque quod scriptum est : « Judicium sine mise-
ricordia illi qui non fecerit misericordiam (*Jac. ii,*

13). • Quo contra propheta admonet, dicens : « Frange esurienti panem tuum, et pauperes sine tecto induc in domum tuam : si videris nudum, operi eum, et a domesticis seminis tui ne despexeris (Isa. LVIII, 7). • Memento quid purpurato diviti contigerit : qui non ideo damnatus est quod aliena tulerit, sed quod egenti pauperi sua non tribuerit : et in inferno positus ad petenda minima pervenerit, qui hic parva negavit (Luc. XVI, 22-31). Quid etiam ad sinistram positus iudex cœli dicturus sit, attende : « Ite, inquit, maledicti, in ignem æternum, qui paratus est diabolo et angelis ejus. Esurivi enim, et non dedistis mihi manducare (Matth. XXV, 41, 42), » et cætera, quæ ibi terribiliter enumerantur.

CAPUT XVIII.

Furtum et fraus, quanquam diversum gradum habeant locutionis, unum est tamen quod dicunt. Furtum enim dicit :

Si aliena non tollis, ex proprio vel dives vel sufficiens esse non vales.

Fraus vero dicit :

Si cuncta quæ tibi sunt commissa, illibata consignes, et nec modicum quidem tibi reservandum existimes, unde vel propriis utilitatibus consules, vel amicis et domesticis placebis ?

Sed simplicitas ad utrumque respondet :

Melius est pauperem esse et indigere, nullique ex dato placere, quam aliquem furto lædere vel fraude. Qui enim aliena quolibet modo injuste præripit, ipse sibi regni cœlestis aditum claudit. Unde Paulus prædicator egregius quosdam redarguit, dicens : « Sed vos injuriam facitis et fraudatis : et hoc fratribus. An nescitis quia iniqui regnum Dei non possidebunt (I Cor. VI, 8) ? » Atque inter cætera subjungit : « Neque fures, neque avari, neque ebriosi, neque maledici, neque rapaces regnum Dei possidebunt (Ibid. 10). » Furtum igitur et fraus a Dei regno hominem excludunt, idcirco vitanda sunt prorsus.

CAPUT XIX.

Fallacia atque mendacium et ipsa unum dicunt. Nam fallacia fit ingenio, mendacium autem simplici verbo. Fallacia ergo dicit :

Ut ex multis unum proferamus exemplum, cum in non dando aliquem illudere quæris, in petendo moras innectas, jam habeo inquiens quod tibi tribuere possum : celans utique in corde quod habes, vel ut tibi conserves, vel ut alii, si voluntas inest, tribuas.

Mendacium dicit :

Omnino quod postulas non habeo (licet illud habeat). Non ergo artificioso ingenio sicut fallacia, sed simplici negationis verbo mendacium poscentem frustratur.

Sed veritas ad utrumque respondet :

Nec artificioso ingenio, nec simplici verbo oportet decipere quemquam, quia quolibet artis modo mentiatur quis, peccat ; scriptum est enim : « Os quod mentitur, occidit animam (Sap. I, 11). » Insuper

dicitur : Et omnibus mendacibus pars illorum erit in stagno ignis ardentis et sulphuris, quod est mors secunda (Apoc. XXI).

CAPUT XX.

Ventris ingluvies dicit :

Ad esum Deus munda omnia condidit, et qui saturari cibo respuit, quid aliud quam muneri concesso contradicit ?

Sed pura fragilitas et simplex parcimonia respondet :

Unum horum quæ dicis, verum est. Nam ne homo fame periret, omnia Deus ad esum munda creavit : sed ne comedendi mensuram excederet, abstinentiam imperavit (Gen. II, 16, 17). Nam inter cætera sua mala saturitate Sodoma periit, Domino attestante, qui de Jerusalem per prophetam loquitur, dicens : « Hæc iniquitas Sodomorum sororis tuæ, superbia in saturitate panum (Ezech. XVI, 49). » Quapropter sicut æger ad medicinam, sic ad sumendas dapes quisque debet accedere, non voluptatem in illis appetens, sed necessitati satisfaciens. Hinc veritas per Evangelium monuit : « Attendite, inquit, vobis ne forte graventur corda vestra in crapula et ebrietate (Luc. XXI, 34). » Econtra vero de insatiabili aliquorum voracitate Apostolus dicit : « Multi enim ambulant, quos sæpe dicebam vobis, nunc vero et flens dico, inimicos crucis Christi, quorum finis interitus, quorum Deus venter est, et gloria in pendendis ipsorum qui terrena sapiunt (Philipp. III, 18, 19). » Et alibi : « Esca ventri, et venter escis : Deus autem et hunc et has destruet (I Cor. VI, 13). » Denique hanc labem ventrisque ingluviem ille plene eludit, qui in sumendis dapibus non solum parcimoniam custodit, hoc est, refectionem semper esuriens consummat, verum etiam accuratiores simul et suaviores epulas, excepta corporis necessitate et hospitum susceptione, contemnit.

CAPUT XXI.

Inepta lætitia dicit :

Ut quid animi gaudium intus abscondis ? Egredere in publicum lætus : dic aliquid foris unde vel tu vel proximi rideant : fac eos lætos tua lætitia.

Sed sapiens gaudium, moderatusque mœror respondet :

Unde tibi tanta contingit lætitia ? Numquidnam diabolus vicisti ? Numquidnam pœnas inferni evasisti ? Numquidnam de exsilio ad patriam pervenisti ? Numquidnam de tua electione securitatem aliquam accepisti ? An forte in oblivionem tibi venit quod Dominus dicit : « Mundus gaudebit, vos vero contristabimini, sed tristitia vestra vertetur in gaudium (Joan. XVI, 20) ? » An forte amico excidit quod idem alibi dicit : « Væ vobis qui ridetis nunc, quia lugebitis et flebitis (Luc. VI, 25) ? » Et quod per sanctum Salomonem dicitur : « Risus dolore miscebitur, extrema autem gaudii in luctum vadunt (Prov. XIV, 13) ? » Et econtra quod per Evangelium docetur : « Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur (Matth. V, 5) ? » Rursumque quod per Salo-

monem dicitur : « Quoniam justus et sapienter, et opera eorum in manu Dei ; et nescit homo utrum amore vel odio dignus sit, sed omnia in futurum reservantur incerta (*Eccle. ix, 1*). » Comprime ergo inanem lætitiā, quia necdum evasisti pœnalem ærumnam. Nonne apud homines insanus is æstimatur, qui carceralibus tenebris gaudere conatur reclusus ?

CAPUT XXII.

Multiloquium dicit :

Non ille reus habebitur criminis, qui plura quidem, sed bona loquitur : sed ille qui, licet pauca, mala tamen dicere probatur.

Cui prudens taciturnitas respondet :

Verum est quod dicis ; sed dum multa bona proferri videntur, sæpe contingit, ut a bonis inchoata locutio ad aliquod pravum derivetur, hoc ipsum sancta Scriptura pronuntians : « Quia ex multiloquio non fugies peccatum : parcens autem labiis intelligens eris (*Prov. x, 19*). » Et si forte inter multa verba declinantur crimina, sed numquid declinari possunt inutilia atque otiosa, de quibus utique ratio in futuro erit reddenda (*Matth. xii, 36*) ? Tenendus est ergo modus in loquendo (*Ivo, part. xi, cap. 53*), et ipsis nonnunquam utilibus verbis parcendum, sicut Psalmista sanctus legitur fecisse. Dicit enim : « Obmutui, et humiliatus sum, et silui a bonis (*Psal. xxxviii, 3*). »

CAPUT XXIII.

Luxuria dicit :

In voluptate cur te modo non dilatas, cum quid te sequetur ignores ? Acceptum tempus in tuis desideriis perdere non debes, quia quam citius pertranseat nescis. Si enim Deus in voluptate carnis hominem misceri nolisset, in ipso humani generis exordio masculum et feminam profecto non fecisset.

Sed illibata castitas respondet :

Nolo ignorare te quid post hanc vitam recipies, præmium enim vel pœna te manent. Nam si pie casteque vixeris, sine fine in alia gaudebis vita : si vero impiam ac luxuriosam egeris vitam hanc, æternis incendiis contorqueberis in alia. Inde ergo eo castius ac purius vivere debes, quo citius tempus acceptum pertranseat, ignorare te dicis. Quod vero in exordio generis humani ad hoc masculum et feminam Deum procreasse profiteris (*Gen. i, 27*), ut mutuis se amplexibus misceri debeant, omnino verum dicis in aliquibus : sed postquam humanum genus tam longe lateque propagatum est, nubendi licentia quibusdam relinquitur, hoc est, qui virginitatem vel castimoniam vidualem nequaquam professi sunt : quibusdam vero interdicitur, id est, qui virgines vel continentis esse decreverunt. Fornicatio vero nulli impune conceditur. Non attendis forte, aut contemnendum putas quod Apostolus lubricis dicit : « Fugite fornicationem. Omne enim peccatum quodcumque fecerit homo, extra corpus,

est : qui autem fornicatur, in corpus suum peccat (*I Cor. vi, 18*). » Quod si hoc parvipendendum existimas, audi unde postea in sempiternum deploras et gemas. « Neque fornicarii (inquit idem Apostolus), neque adulteri, neque molles, neque masculorum concubitores, regnum Dei possidebunt (*Ibid. 9, 10*). » O quam momentanea est carnis delectatio, quam labilis concubitus hora, qua perditur vita æterna. Quod, rogo, emolumentum affert corpori, quodve tribuit lucrum, id quod tam cito animam ducit ad tartarum ?

CAPUT XXIV.

Spiritualis fornicatio dicit :

Numquid damnandum aliquid agit is qui in corde libidini consentit, et ad opus concupitæ libidinis non pertransit ? Certe non : quia peccatum, ut scribit Apostolus, quod consummatum fuerit, generat mortem (*Jac. i, 15*).

Sed munditia cordis respondet :

Omnino delinquit, qui cordis puritatem animique castimoniam non custodit. Idcirco et omnis auctor munditiæ in Evangelio dicit : « Qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, jam mœchatus est eam in corde suo (*Matth. v, 28*). » Unde et per beatum Job dicitur : « Fœdus posui cum oculis meis, ut non intelligam super virginem (*Job xxxi, 1*). » Et quid divisit Deus desuper, et hæreditas sufficientis ex altissimis ? Nisi enim Deo auctori nostro pravæ cogitationis consensus displiceret, nequaquam per Isaiam diceretur : « Auferte nequitias ab animabus vestris coram oculis meis (*Isa. i, 16*), » et in Evangelio adversus Phariseos non diceretur : « Ut quid cogitatis mala in cordibus vestris (*Matth. ix, 14*) ? » Sed nec Paulus apostolus Romanis scriberet : « Et inter se cogitationibus invicem accusantibus, aut etiam defendentibus, in die qua judicabit Deus occulta hominum, secundum Evangelium meum per Jesum Christum (*Rom. ii, 15*). »

CAPUT XXV.

Amor sæculi dicit :

Quid pulchrius, quid honestius, quid venustius, quidve potest esse delectabilius, quam quod in præsentis vite quotidie cernimus ? O quam mirabilis cœli camera in aere jucundo, in lumine solis, in augmento lunæ atque defectu, in varietate stellarum et cursu : quam oblectabilis terra in nemorum floribus, in fructuum suavitatibus, in pratorum rivulorumque amœnitatibus, in segetum culmis luxuriantibus, in vinearum foliis et botrionibus plenis palmitibus, in silvarum umbris et palmis virentibus, in equorum et canum cursibus, in cervorum et caprearum saltibus, in accipitrum volatibus, in pavonum, columbarum, turturumque pennis et collis, in domorum parietibus pictis et laquearibus, in organorum omniumque musicorum tympanis et cantibus, et in mulierum venustis aspectibus, earumque superciliis et crinibus, oculis et genis, gutture

labiis, et manibus, atque aliis extrinsecus adhibitis ornamentis, nimirum auro et gemmis distinctis monilibus, et cæteris hujusmodi, quæ singillatim sensus modo recolare non potest.

Sed cælestis amor patriæ respondet :

Si te ista quæ sub cælo sunt, adeo placent, cur non magis ea quæ in cælo sunt, te oblectant? Si carcer a te tanti æstimatur, patria, civitas, et quanta est? Si talia sunt quæ colunt peregrini, qualia sunt ea quæ possident filii? Si mortales et miseri in vita hac taliter sunt dilati: immortales et beati qualiter sunt in alia remunerandi? Quapropter amor præsentis sæculi, in quo nullus ita nascitur ut non moriatur, protinus recedit, ut amor futuri, in quo sic omnes vivificantur, ut deinceps non moriantur, succedit: ubi nulla adversitas turbat, nulla necessitas angustat, nulla molestia inquietat, sed perennis lætitia regnat. Sed quæres quid ibi sit, ubi tanta et talis beatitudo persistit. Aliter dicere nemo potest, nisi quia quidquid boni est, ibi est: et quidquid mali est, nusquam ibi est. Quod, inquis, bonum illud est? Quid me interrogas? A propheta et Apostolo explicatum est: «Oculus, inquiunt, non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascenderunt quæ præparavit Deus iis qui diligunt illum (Isa.

lxiv, 4; I Cor. ii, 9). Ad hanc felicitatem multis sæculi divitiis constipatus David anhelabat, cum diceret: «Quid enim mihi est in cælo: et a te quid volui super terram (Psal. lxxii, 25).» Multis et regalibus, dapibus et voluptatibus aliis abundabat, et nihilominus clamabat: «Satiabor cum apparuerit mihi gloria tua (Psal. xvi, 15),» et rursus: «Sativit anima mea ad Deum fortem vivum, quando veniam et apparebo ante faciem Dei (Psal. xli, 3).» rursusque: «Hei mihi quia incolatus meus prolongatus est (Psal. cxix, 5).» Hinc et Paulus apostolus: «Desiderium, inquit, habeo dissolvi, et cum Christo esse multo melius (Philipp. i, 23).» His itaque decursis, quanquam multa prætermiserim, tamen, ut mihi videtur, hostis nostri fortia castra, quibus pie viventes in Christo non desinit impugnare, quam breviter demonstravi. Ecce, frater charissime, inter cæteras meas occupationes hunc tibi sermonem nocturnis horis inculta licet venustate, dictavi atque conscripsi: quem quia epistolarum excedere modum cognovi, libellum potius de vitiorum virtutumque conflictu nuncupare malui: in quo si ædificationis aliquid repereris, et aliis ipsum legendum tradere curabis.

LIBRI DUO

DE VOCATIONE GENTIUM.

(*Exstant, nova et accuratiore editione donati, inter opera Prosperi Aquitani. Vide tom. LI, col. 639.*)

DE MORIBUS BRACHMANORUM.

Habetur hic tractatus ms. in tribus celeberrimis Italiæ bibliothecis, Vaticana, Mediolanensi, et Medicæa sub nomine B. Ambrosii Mediolanensis episcopi: cujus tamen non esse, tum ex aliis dubitari potest, tum ex differentia styli, qui a gravitate Ambrosii, ab elegantia et acumine verborum cum venustate conjuncta longe distare videtur. Sed cum in vetustis libris nomen ipsius, nescio qua occasione, sortitus jam sit, a nobis in hac editione additus est inter alia opuscula incerta, quæ huic sancto doctori tribuenda sint, necne, sinceri lectoris judicio relinquimus. Opus certe ipsum non admodum expositum fatemur. Vel fortasse Ambrosius (si illius dicendus est auctor) Palladio Græco homini scribens; linguæ Latinæ purum erudito, et adhuc juveni (is enim est, ut conjicitur, qui postea Hibernorum episcopus fuit ordinatus), ut ejus capacitati se accommodaret, magis aperto et communiore sermone usus est.

Desiderium mentis tuæ, Palladi, quæ immenso sapientiæ amore incensa, nova semper discere optat, novum etiam arduumque opus efficere nos compellit, id vero est Brachmanorum patriam consuetudinem, vitamque recensere. Ego quippe cum neque ipsos, neque ipsorum viderim loca (longo enim terrarum spatio a nostra Europa sunt sejuncti), ea tibi dumtaxat quæ ab aliis audivi, et quæ a scriptoribus desumpsi, enarrare tentabo. Brachmani a nonnullis gymnosophistæ, a quibusdam philosophi seu sapientes Indorum appellantur (Strabo. l. xv Geo-

graphiæ). Habitant autem juxta Gangem, fluvium totius Indiæ maximum (Q. Curtius, lib. viii). Hic vero Ganges ille est quem Scripturæ sanctæ Phison appellant, et unus de quatuor qui e paradiso exire perhibentur (Gen. ii). Primum igitur Musæus frater noster Dolenorum episcopus, mihi retulit, quod ipse aliquot ante annos ad Indias, Brachmanos visendi studio profecturus, Sericam fere universam regionem peragravit; in qua refert arbores esse quæ non solum folia, sed lanam quoque proferunt tenuissimam, ex qua vestimenta conficiuntur, quæ